

Sectorul de animale vii în România – un studiu comparativ al
impactului înlocuirii exporturilor de animale vii, bovine și
ovine cu exporturi de carne refrigerată sau congelată

Rezumatul Raportului

Claudiu Cazacu
București, Septembrie 2018

Informații publicare și citare

Cazacu, C (2018) Sectorul de animale vii în România – un studiu comparativ al impactului înlocuirii exporturilor de animale vii, bovine și ovine cu exporturi de carne refrigerată sau congelată. Raport de cercetare realizat de Original Media. București, România. Noiembrie 2018.

Rezumatul Raportului

Exporturile de ovine

- România este cel mai mare exportator de oi la nivel mondial. În 2017, valoarea totală a exporturilor a fost de 174.86 milioane EUR, în timp ce numărul de capete a fost de 2.42 milioane.
- Aproximativ 2/3 (aprox. 65%) din exporturi au fost livrate în afara UE, în 2017.
- Ovinele și mieii pentru sacrificare reprezintă cea mai mare parte a livrărilor, în timp ce oile de rasă pură, pentru prăsilă, sunt mai puțin importante, în privința valorii la export.
- Libia (0.4 milioane capete, în valoare de 51.5 milioane EUR) și Iordania (0.63 milioane capete, în valoare de 40.83 milioane EUR) sunt primii destinatari ai exporturilor de oi în afara UE, și, din moment ce destinatarii din UE sunt în primul rând Bulgaria (58.3 mii de capete, în valoare de 3.43 milioane EUR) și Grecia (59.3 mii de capete, în valoare de 2.37 milioane EUR), se observă o dominanță clară a destinațiilor non-UE în această categorie.
- Mieii se îndreaptă în special spre țări din UE. Grecia (0.36 milioane de capete, în valoare de 17.92 milioane EUR) și Italia (0.32 milioane de capete, în valoare de 15.14 milioane EUR) sunt cu mult înaintea primei destinații non-UE pentru miei, care este Iordania (63.2 mii capete, în valoare de 4.53 milioane EUR, în 2017).
- Tendința exporturilor de oi vii din România a fost ascendentă din 1990 și puternic ascendentă din 2000. În 2017 valorile au fost de aproape 4 ori mai mari decât în 2000.
- Oile reprezintă cea mai mare parte a exporturilor (de ovine), și cele mai multe se îndreaptă spre destinații non-UE. După o creștere masivă în 2012 și relativ mai lentă în următorii 2 ani, valoarea acestora a fluctuat în jurul nivelului de 100 milioane de EUR.
- Ar fi interesant de observat că, în timp ce numărul total al ovinelor din Marea Britanie a scăzut cu 3% în 10 ani, începând din 2005, numărul ovinelor din România a crescut cu 25% în aceeași perioadă.
- Majoritatea ovinelor și bovinelor din România sunt procesate la nivel local. Din totalul ovinelor, exporturile au reprezentat aprox. 24.26% în 2017, iar cifra pentru bovine este de 10.87%.
- Exporturile de carne au crescut în ultimii ani. În 2017, exporturile de carne de oaie și capră erau în jur de 35.17 milioane de EUR, de la 1.74 milioane EUR în 2003 și 4.27 milioane în 2008. Raportul dintre valoarea animalelor vii și a cărnii la export a ajuns de la aproximativ 42 în 2003 la aproximativ 5 în 2017.

Exporturile de bovine

- România este un mare exportator de bovine. În 2017, exporturile de bovine au fost de 218.7 mii de capete, având o valoare de 207.9 milioane EUR.
- Împărțirea după valoare între UE și destinații non-UE este relativ echilibrată, cu aproximativ 52% pondere a livrărilor în afara UE.
- În categoria juninci, tauri și viței de îngrășat între 160 și 300 kg Israel a fost pe primul loc, cu 37.87 mii de capete și o valoare a exporturilor de 24.56 milioane de EUR, în timp ce Turcia a fost pe locul al doilea, cu 15.43 mii de capete și o valoare de 15.88 milioane de EUR. În segmentul de 80 – 160 kg, Bosnia și Herțegovina reprezintă aproape două treimi din exporturile non-UE, cu 12.27 mii de capete în valoare de 4.85 milioane EUR în 2017.
- În categoria juninci, tauri și viței de îngrășat între 160 și 300 kg dintre membrii UE Croația a primit 25.45 mii de animale, cu o valoare de 13.97 milioane EUR. În segmentul 80 – 160 kg

Croația apare din nou în primul loc, cu 42.62 mii de capete având o valoare de 15.95 milioane EUR.

- Bovinele de prăsilă ajung în mare parte în afara UE, Turcia primind 9.54 mii de capete, cu o valoare de 7.24 milioane în 2017, în timp ce toate celelalte destinații UE adună 1.5 mii de capete, valoarea fiind de 1.25 milioane EUR.
- Trendul exporturilor este puternic ascendent, cu o creștere de peste 4 ori din 2000 până în 2017. Tendința ascendentă este în general similară cu cea observată la ovine.
- Bovinele pentru abatorizare trimise în afara UE au fost pe un trend ascendent în ultimii 6 ani, de la aprox. 15.24 mii de capete cu o valoare de 7.17 milioane EUR în 2012 până la 22.22 mii de capete cu o valoare de 20.91 milioane EUR în 2017. Când ne uităm la datele pentru bovinele de abatorizare trimise spre UE, se observă o tendință descendentă de la 34.7 mii de capete, cu o valoare de 16.16 milioane EUR în 2012 la 19.85 mii de capete și 9.17 milioane EUR în 2017.
- Din totalul populației, exporturile de bovine au reprezentat aproximativ 10.87% în 2017.
- Exporturile de carne de bovine aveau o valoare de 43.95 milioane EUR în 2017, în foarte puternică creștere de la 0.97 milioane EUR în 2003 la 8.09 milioane EUR în 2008.
- Raportul dintre exporturile de bovine vii și cele de carne de bovine era aproximativ 53 în 2003 și mai puțin de 5 (în jur de 4.7) în 2017.
- Raportul dintre exporturile de animale vii și cele de carne (cumulat ovine și bovine) s-a îmbunătățit în favoarea celor de carne de aproape 9 ori din 2003 în 2017. Deși raportul dintre carne și animale vii a urcat semnificativ, potențialul pentru îmbunătățire suplimentară este considerabil. În 2017, valoarea animalelor livrate la export era de 5 ori mai mare decât cea a cărnii, cumulat pentru ovine și bovine, cu o pondere de 83% pentru animale vii față de doar 17% pentru carne. Trendul ascendent a fost mai puternic pentru carne decât pentru animale vii, sugerând oportunități de creștere semnificativă pentru exporturile de carne.

Beneficiile economice ale reducerii/opririi exporturilor de animale vii

- Au fost analizate trei scenarii atunci când s-a estimat efectul asupra locurilor de muncă, cu o reducere de 50%, 75% și respectiv 100% a exporturilor relativ la anul 2017.
- La nivel local, rata de utilizare a capacităților, estimată la aproximativ jumătate din total în 2017 sugerează că este posibilă absorbția unei cereri de procesare mai mare, dacă sunt obținute certificările necesare anumitor piețe (de tipul halal și cușer).
- Primul scenariu (de bază) pornește de la ipoteza că exporturile de ovine și bovine sunt reduse cu 50% în 5 ani, începând cu 2019.
 - Se estimează: 1777 locuri de muncă noi în producția și conservarea cărnii și 865 locuri de muncă noi în fabricarea produselor din carne. Locurile pierdute în segmentul transportatorilor sunt estimate la 143, iar pentru comercianți pierderile sunt estimate la 157 de locuri de muncă.
 - Locuri de muncă nou create, net: 2342
- Al doilea scenariu (accelerat) se bazează pe o reducere de 75% în 3 ani, începând cu 2019.
 - Se estimează: 2665 locuri de muncă noi în producția și conservarea cărnii și 1297 locuri de muncă noi în fabricarea produselor din carne. Locurile pierdute în segmentul transportatorilor sunt estimate la 215, iar pentru comercianți pierderile sunt estimate la 235 de locuri de muncă.
 - Locuri de muncă nou create, net: 3512
- Al treilea scenariu (oprire totală) presupune o încetare a tuturor livrărilor internaționale (UE sau non-UE) pentru ovine și bovine în 2022.
 - Se estimează: 4180 locuri de muncă noi în producția și conservarea cărnii și 1730 locuri de muncă noi în fabricarea produselor din carne. Locurile pierdute în segmentul

transportatorilor sunt estimate la 286, iar pentru comercianți pierderile sunt estimate la 313 de locuri de muncă.

- Locuri de muncă nou create, net: 5311
- Valoarea adăugată brută prin crearea acestor locuri de muncă este estimată la 46.26 milioane EUR anual.
- Crearea de locuri de muncă în sectorul de producție și procesare a cărnii și produselor din carne ar avea în mod natural efecte pozitive suplimentare, generând un consum suplimentar, nevoi de transport și locuire, și astfel, indirect, locuri de muncă suplimentare, cu efect pozitiv asupra finanțelor locale și publice centrale.
- Fermierii locali, crescători de ovine sau bovine ar putea fi afectați de încetinirea sau oprirea activităților de export, depinzând de mărimea unității de producție, segmentele sale (dacă au un mix de surse de venit, sau depind în principal de vânzarea de animale vii) și de diversitatea destinațiilor. Producătorii mari par a fi mai vulnerabili la încetarea eventuală a exporturilor decât micii fermieri, în special pentru ovine.
- Anumite niveluri de reducere a afacerilor crescătorilor de animale, prin scăderi ale volumelor sau prin scăderi ale prețurilor care ar conduce la o valoare mai redusă a producției ar putea afecta în mod advers activitatea anumitor producători. O parte din primii 10 producători de ovine sau bovine au divizii de transport și export, în timp ce pentru unii dintre ei segmentul de comerț și export este important ca pondere în afacerile totale. Pierderile de venituri sunt estimate la 15.98 milioane EUR pentru ovine, într-un scenariu blând și de 71.04 milioane EUR într-un scenariu mai sever. Fermierii din sectorul bovinelor nu ar fi afectați, iar veniturile acestora sunt chiar estimate în creștere cu 2.21 milioane sau 3.83 milioane EUR în funcție de scenariu, acesta fiind rezultatul unor ritmuri înalte de creștere a pieței locale și a celei de export pentru carnea de bovine.
- Efectele negative ar fi resimțite asimetric: într-o măsură mai mare de către producătorii mari, non-integrați, concentrați pe exporturi, și de către marii producători cu divizii de transport și comerț internațional, și într-o mai mică măsură de unii dintre fermierii mai mici care își vând animalele unor distribuitori, care apoi retrimite animalele spre destinații internaționale.
- În ipoteza încetării exporturilor, cifrele de impact arată diferit între sectorul de ovine și cel de bovine. Folosind mai multe tehnici statistice, două seturi de răspunsuri ale prețului la ofertă au fost estimate. De asemenea, am luat în considerare o estimare a creșterii pieței locale și a celei de export pentru carne, și am ajustat rezultatele în consecință.
 - În scenariul blând A, cu o elasticitate mai redusă, prețul în viu al animalelor ovine pe piața locală ar scădea cu aproximativ 5.04% în medie. Aceasta ar însemna pierderi de aproximativ 15.98 milioane EUR pentru producători, pe an. În scenariul sever, prețurile ar coborî cu 22.38% aproximativ. Crescătorii de ovine ar suferi pierderi în jur de 71.04 milioane EUR pe an. În scenariul sever, firmele ar avea nevoie de timp pentru a se adapta și unele ar putea trece pe pierderi adânci pentru o perioadă de tranziție de aproximativ 3 ani. În scenariul blând, pierderile de venituri ar permite totuși unor producători să rămână profitabili.
 - În segmentul de bovine, a reieșit în mod interesant că, având în vedere creșterea estimată a cererii locale pentru carne de bovine, de aproximativ 32% în 2021 față de 2017, în scenariul A, cu o elasticitate mai redusă, prețurile ar crește cu 1.39% ca urmare a cererii locale mai ridicate. Producătorii ar avea astfel venituri mai ridicate cu 2.21 milioane de EUR. În varianta unui răspuns mai puternic al prețurilor la ofertă, creșterea ar fi de 2.41% și s-ar traduce în venituri mai mari cu aproape 3.83 milioane EUR.
- Dacă agricultorii sunt notificați cu suficient timp în avans, dacă sunt puse în aplicare strategii coerente pentru a crea o imagine sectorială și de țară (*brand*) pentru a deschide noi piețe și a dezvolta piața locală, inclusiv prin ascultarea preferințelor consumatorilor și prin sprijinirea asocierii producătorilor mici pentru mai multă forță de negociere cu producătorii și procesatorii

de carne, impactul net asupra agricultorilor ar putea fi chiar mai restrâns decât cel al scenariului blând, limitându-se efectul asupra rentabilității la un nivel neglijabil.

- Dacă producătorii nu ar mai exporta animale vii?
 - Crescătorii de ovine au opțiunea de a
 - Redirecționa o parte din animale spre consum local
 - Se concentra pe calitate și a se specializa, alegând între producția de lapte și carne, și a selecta mix-ul de rase în consecință. Aceasta ar susține de asemenea preșuri mai bune la export și volume mai mari pe piețele locale și străine
 - Reorienta animalele anterior destinate exportului spre abatoare locale, de unde produsele din carne ar fi exportate, beneficiind de cererea în creștere din Orientul Mijlociu și Africa de Nord, unde BMI vede o creștere estimată a cererii de 27% din 2017 în 2021. Aceasta este necesară fiindcă piața locală nu este pregătită să absoarbă creșterea cererii generate de oprirea exporturilor de ovine vii.
 - Crescătorii de bovine au opțiunea de a
 - Realiza o trecere la rase specializate. Un mod de a optimiza producția ar fi înlocuirea parțială a raselor actuale, într-o perioadă de tranziție de 3-5 ani, cu cele pentru care consumatorul local arată o preferință în creștere, precum, de exemplu, cele de tip Angus.
 - Redirecționa animalele spre abatoarele locale, cu o parte a cărnii fiind ulterior destinată pieței locale, iar cealaltă parte exportată.
- Strategii pentru a atenua posibilele efecte negative
 - S-ar putea baza pe sprijinirea reorientării spre exporturi de carne și produse din carne prin negocieri cu o serie de destinații importante actuale, pentru a reduce barierele administrative și sanitar-veterinare.
 - Ar trebui să includă deschiderea de noi destinații. Aceasta ar sprijini reorientarea exporturilor de la animale vii la carne și produse din carne. Din moment ce cererea locală nu poate absorbi majorarea valorii ofertei de carne și produse din carne, procentul de creștere a exporturilor de carne proaspătă, refrigerată sau congelată devine variabila esențială în estimarea impactului final asupra producătorilor.

Concluzii

- România este printre primii 10 producători agricoli (la cereale) din UE și între primii 3 exportatori de cereale la nivel european. România are, de asemenea, cea mai mare suprafață dintre toate țările din UE cultivată cu porumb și a doua cea mai mare cultivată cu soia (după Italia), culturi esențiale pentru furajarea animalelor. Reorientarea spre exportul de produse și subproduse de carne și carne refrigerată sau congelată ar crea locuri de muncă în economia locală și ar oferi un impuls suplimentar pentru acumularea de operațiuni cu valoare adăugată la nivel local, având un efect pozitiv asupra economiei României.
- Pentru fiecare ovină care este trimisă la export, aproximativ 2 sunt sacrificate local. Pentru fiecare bovină exportată, aproximativ 3 sunt sacrificate local.
- Limitarea exporturilor de ovine și bovine ar putea crea până la 5,311 locuri de muncă în România, în funcție de planul de tranziție adoptat. Cu cât sunt exportate mai puține animale vii (ovine și bovine), cu atât sunt create mai multe locuri de muncă. Numărul de locuri de muncă create net merge de la 2,342 în ipoteza scenariului 1 la 3,512 pentru al 2-lea scenariu și 5,311 pentru al 3-lea scenariu.
- Valoarea adăugată brută generată prin crearea acestor locuri de muncă este estimată la 46.26 milioane EUR.
- Locurile de muncă nou create la nivel local ar contribui de asemenea la crearea altor slujbe indirecte, în urma efectului de multiplicare, în timp ce finanțele publice ar beneficia de o creștere a veniturilor în urma fiscalizării directe și indirecte. Creșterea valorii adăugate ar susține o creștere a valorii PIB.
- Efectele negative estimate se observă doar în sectorul de ovine. Acestea ar putea fi combătute chiar și în scenariul sever, prin implementarea cel puțin a unora dintre recomandări. În lipsa implementării acestora, în scenariul sever unii crescători de ovine ar suferi pierderi. Scăderea veniturilor este estimată la 71.04 milioane de EUR pe an. Astfel de pierderi de venituri s-ar putea materializa pentru o perioadă de 2-3 ani, înaintea unei echilibrări a pieței, în lipsa vreunei forme de susținere fiscală. În scenariul blând, pierderile ar fi de aproximativ 15.98 milioane de EUR.
- Având în vedere tendințele actuale ale pieței pentru carne de vită la export și pentru consumul local, pe baza estimărilor trendului și a unor cercetări din domeniu, datele indică venituri în creștere pentru crescătorii de bovine, cu 2,21 mil. EUR într-un scenariu și 3,83 milioane de euro în celălalt (al doilea având o elasticitate mai mare). Producătorii de bovine ar trebui să producă mai mult pentru a acoperi cererea tot mai mare, chiar dacă exporturile sunt redirecționate parțial pe piața locală, ceea ce înseamnă că, în lipsa unei asemenea schimbări și fără o creștere adecvată a aprovizionării, prețurile locale ar crește până în 2021.
- Având în vedere datele strânse și analiza lor realizată în acest studiu, într-un mediu volatil atât în privința datelor economice cât și a producției, vremii, relațiilor internaționale și cadrului de reglementare, putem concluziona că opțiunea dezvoltării strategice a agriculturii locale ar trebui să ia în considerare trecerea la produse cu valoare adăugată ridicată prin procesare, crearea unei imagini pozitive (branding), împreună cu diversificarea gamei de produse. Obiectivul este de a dobândi, pentru economia locală, resurse care pot fi reinvestite în dezvoltare, tehnologie, pregătire și promovare la nivel local și internațional, cu efecte benefice asupra economiei României.